

LES LLANES I LA FUNDACIÓ DEL BANC DE SABADELL

ADRIÀ ROYES I RIERA

El Banc de Sabadell, immediatament després de ser fundat, va crear una agència de compravenda de llanes per tal d'importar-ne des dels mercats del sud de França. I ho va fer amb un èmfasi sorprenent, ja que el negoci de llanes va rebre moltes més atencions que el de banca, almenys en els primers deu o quinze anys de funcionament, fins al punt de fer pensar que l'agència de llanes fou una de les causes fonamentals de la fundació del Banc de Sabadell. Per què? Lògicament, la raó l'hem de buscar en les necessitats del seu accionariat fundador: un important conjunt d'industrials tèxtils llaners de la ciutat. Ara bé, fins aquell any, el 1881, la major part de les llanes consumides eren de procedència peninsular i els comerciants sabadellencs, com per exemple Pau Turull, acomplien la funció de subministrar llanes per als industrials. Així doncs, per què van aglutinar tants esforços per facilitar el subministrament de llanes? És que els comerciants vigents no ho feien satisfactòriament, és a dir, prou barat? És que calien llanes no espanyoles?

Al principi, el Banc de Sabadell es concentrà en les importacions de llanes, de manera que això podria indicar que no hi havia problemes pel que fa al subministrament de llanes espanyoles per part dels comerciants llaners de la ciutat. En qualsevol

cas indica que, o bé no tenien prou recursos per sortir a l'estranger a comprar-ne en grans quantitats, o bé no ho podien fer a preus prou raonables. En aquest cas, sembla que el principal comerciant sabadellenc, en Pau Turull, sí que tenia recursos per comprar-ne a l'estranger però que efectivament no ho feia a preus atractius per als industrials. Però també convé recordar que, a finals dels anys 70 i primers dels 80, la casa Turull estava arraconant el seu tradicional negoci del comerç de llanes a favor d'altres de més alta volada, com ara inversions en importants companyies ferroviàries i bancàries de Barcelona. És a dir, el seu interès ja no es trobava en uns petits marges i grans esforços per importar llanes de l'estranger. I, de fet, cap el 1886 abandonà completament el negoci del comerç de llanes. Pel que fa als altres comerciants, no n'hi havia cap que importés llanes, almenys de manera sistemàtica, per cobrir aquesta demanda dels industrials sabadellencs.

Ara bé, per què aquesta demanda? Si fins llavors la major part del consum era amb llanes espanyoles, per què es canvià? A priori, la producció llanera no es reduí. Un argument podria ser la naixent indústria estamera, que requeria llanes de pèl llarg; llanes d'origen australià o sud-americà que

TAULA 1. *Aranzel de 1877 (per 100 kg).*

	Tarifa A*	Tarifa B**	% reducció
Llana comuna bruta	28,5 ptes.	24,3 ptes.	14,7 %
Llana comuna rentada	56,0 ptes.	48,6 ptes.	13,2 %
Llana bruta de les altres classes i la de pèl llarg per a l'estam	12,5 ptes.	7,6 ptes.	39,2 %
Ídem rentades	25,0 ptes.	15,2 ptes.	39,2 %
Ídem pentinades o cardades i els residus cardats	33,25 ptes.	33,25 ptes.	0 %
Estam filat i torçat en brut	1,85 ptes.	1,10 ptes.	40,5 %
Estam net o blanquejat	2,60 ptes.	1,65 ptes.	36,5 %
Ídem tenyit	3,0 ptes.	1,95 ptes.	35,0 %

* Tarifa per als països amb els quals no hi ha conveni.

** Tarifa per als països amb els quals hi ha conveni, cas de França a partir del Tractat de 1881.

FONT: M. Martínez Alcubilla. Diccionario de la Administración española, 1887. (Elaboració pròpia).

arribaven a Espanya mitjançant els importants mercats del sud de França. Aquest argument, però, no és prou important per explicar el naixement del Banc de Sabadell i la seva agència, ja que a primers dels 80 l'agència era molt petita i les seves importacions, massa reduïdes, a part que no devia moure tants industrials a l'entorn del banc. Per tant, fos d'on fos la llana, es continuava cardant.

Una altra hipòtesi que podria servir per explicar la importància de les importacions de llanes dels anys 80 i la participació del Banc de Sabadell és el clima de lliurecanvisme que es respirava, encara que només fos relatiu.¹ Quan els aranzels es van reduir, els fabricants de Sabadell van optar per importar llana en condicions avantatjoses, però no per fer-ne estam —almenys fins a finals dels 80—. Això sembla coincidir amb el fet que el 1881 es va signar el tractat de comerç entre Espanya i França amb el qual es creava, pràcticament, un lliure canvi entre ambdós països. S'ha de tenir en compte que França era la principal referència comercial d'Espanya i, per tant, un tractat d'aquestes característiques amb el país veí era d'especial rellevància, a part que va ser la referència per signar tot un requitzell de tractats i convenis al llarg dels anys 80

que comportaren una gran obertura de les fronteres espanyoles al comerç internacional. Al mateix temps França tenia aranzels més baixos a la importació de llanes australianes i argentines, els seus mercats de llanes eren més importants que els d'Espanya i estaven connectats amb els mercats internacionals i, finalment, el cost del transport sortia més barat perquè els vaixells retornaven a l'Argentina o Austràlia amb productes francesos i així es podia rendibilitzar un viatge d'anada i un de tornada. De fet, els mercats de llanes del sud de França eren els més importants pel que fa a les exportacions de llanes argentines i, lògicament, hi havia una important xarxa d'agents i cases especialitzades a comprar-ne directament als productors i finançar-ne les vendes. D'aquesta manera, comprar la llana argentina i australiana a França era una gran oportunitat per als industrials sabadellencs quan es va instaurar el lliure canvi entre ambdós països.

Quan el 1891 Espanya tornà al proteccionisme, amb la no renovació del tractat amb França, fet que s'aniria repetint al llarg dels 90 amb els altres països, aquestes compres a França perderen avantatges. Però durant els anys 90 el sector de

¹ S'ha de dir que no és que fos realment un període lliurecanvista, però sí si ho comparem amb els altres períodes de

la història d'Espanya durant el segle XIX i bona part del XX. El fet és que els aranzels van ser molt baixos.

		S ^{ra} M ^{re} Corominas Llanas		221
		Suma ant ^{ra}		
		Abril 15/85		
20	Banco de Sabadell	su factura pagadora al 15 Enero proximo y 15 de Julio		
32 balas	Lote 266 peso limpio 3163 ⁰⁰ K = 7967 ³⁰ B a 7 ⁰⁰ m	602295		
	sacos a 12 r	384		
20 "	Lote 264 lana peso limpio 1850 ⁰⁰ K = 4625 ⁰⁰ B a 7 ⁰⁰ m	3552		
	sacos a 12 r	240		
26 "	Lote 268 " " " 6437 ⁵⁰ B = 2395 ⁰⁰ K a 7 ⁰⁰ m	49824		
	sacos a 12 r	312		
21 "	Lote 274 " " " 4865 ⁰⁰ B = 1940 ⁰⁰ K a 7 ⁰⁰ m	37363 ⁷⁵		
	saco a 12 r	125		
		San Pelayo		
		46150 ²⁰		46150 ²⁰
		3270925		2391755

FIGURA 1. Assentament referent al Banc de Sabadell en el llibre-registre de factures emeses de la societat Corominas, Salas i Cia., 15 d'abril de 1885. (AHS. Fons Corominas, SA. Llibre de factures de compra).

l'estam ja era molt important i necessitava les llanes de pèl llarg. Per tant, malgrat el gir proteccionista dels anys 90, les importacions no es reduïren gaire i això sí que es podria explicar per les obligades importacions de llanes de pèl llarg per fer-ne estam i estam directament.

Si observem la taula 1, podem veure la reducció aranzelària oficial, és a dir, pessetes per 100 quilograms importats, del Tractat de França. La tarifa de la segona columna és la que s'aplicà a França gràcies al Tractat del 1881.

Això, però, encara que pugui indicar per si sol la importància de la reducció aranzelària de cara als tipus de llanes que no es produïen a Espanya, cal veure com repercutia en el preu. Per tant, cal tornar a utilitzar les estadístiques de comerç exterior en què es fa una valoració de les importacions i dels aranzels pagats (vegeu la taula 2 amb el detall del 1882). Com es pot veure, resulta que a primers dels 80 les «altres llanes i les de pèl llarg per a l'estam» brutes o rentades ja eren les importacions més importants que feia Espanya. Tenint en compte la petitesa de la indústria de filats d'estam a Barcelona i a Sabadell (en aquesta ciutat el 1882

només representava el 4,57 % del total de fusos), resulten inaudites aquestes importacions. Això només es pot explicar interpretant que aquesta classificació incloïa les llanes de més qualitat (en comparació amb les comunes, que eren d'origen espanyol bàsicament), incloses les de pèl llarg, independentment de si eren usades per fer-ne estam o si eren cardades. Llavors, podem interpretar que si bé a primers dels 80 la majoria acabaria essent cardada, a finals d'aquesta dècada i sobretot durant els anys 90, ja començà a predominar l'ús d'aquestes llanes per fer-ne estam. I la creixent preponderància del sector estamer dels anys 90 pot explicar el fet que les importacions no es reduïssin en aquesta dècada malgrat l'augment d'aranzels, com s'ha dit abans.

Les fileres que mostren el detall de les importacions procedents de França ens il·lustren la magnitud d'aquest mercat i què representaven els aranzels que es pagaven per les llanes d'aquesta procedència, és a dir, la protecció real² (sobre el valor de les mercaderies). Com que sovint França acaparava percentatges del total d'importacions de més del 90 %, cal separar-la dels altres països per

² Potser convé diferenciar la protecció real (% sobre els preus) de la nominal (tarifes aranzelàries) i de l'efectiva (encariment dels costos dels inputs sobre el valor dels outputs). Aquesta darrera no resulta tan adequada en aquesta anàlisi ja

que el que es pretén és establir si a un comerciant de llanes li pot interessar o no importar-les. No es tracta d'analitzar com afecten els aranzels sobre els costos d'una fàbrica tèxtil.

TAULA 2. *Detall del comerç exterior d'Espanya de llanes i França, 1882.*

	Kg	Valor en ptes.	Aranzels	% Drets/valor
Llana bruta	126.359	176.903	33.286	18,82
de França	47.959	67.143	11.654	17,36
d'altres països	78.400	109.760	21.632	19,71
Llana rentada	13.88	43.363	7.063	16,29
de França	10.935	33.899	5.314	15,68
d'altres països	3.053	9.464	1.749	18,48
Llana bruta de les altres classes i de llarga per a estam	398.773	957.055	43.376	4,53
de França	180.619	433.486	13.727	3,17
d'altres països	218.154	523.569	29.649	5,66
Ídem, rentada	1.137.288	5.572.711	173.210	3,11
de França	1.066.824	5.227.437	162.157	3,10
d'altres països	70.464	345.274	11.053	3,20
Ídem pentinada o cardada i els residus cardats	306.288	1.653.955	101.514	6,14
de França	274.467	1.482.122	91.260	6,16
d'altres països	31.821	171.833	10.254	5,97
Estam filat i torçat	8.599	60.193	10.184	16,92
de França	5.838	59.766	9.392	15,71
d'altres països	61	427	792	185,53
Ídem net o blanquejat	36.416	364.160	68.208	18,73
de França	23.470	234.700	38.726	16,50
d'altres països	12.946	129.460	29.483	22,77
Estam tenyit	29.530	354.360	60.996	17,21
de França	21.432	257.184	41.792	16,25
d'altres països	8.098	97.176	19.204	19,76

FONT: *Estadísticas de comercio exterior de España, 1882. (Elaboració pròpia).*

veure quina protecció real hi havia envers França i quina envers la resta països per veure què representava el Tractat. Tot i que en altres anys hi havia més convenis i tractats amb altres països, el 1882 encara no estava tan generalitzat. Si agafem la partida de les llanes de les altres classes en brut, veiem que la tarifa aranzelària representava, a França, un 3,17 % del seu valor oficial, mentre que per a la resta de països representava un 5,66 % de mitjana. Quant a les llanes de les altres classes rentades, la protecció real anava del 3,1 % pel que fa a França al 3,2 % de la resta de països. Aquesta diferència tan minsa podria deure's a algun error en la meva metodologia, però sembla que la protecció real, en general, no era gaire alta i que les diferències tan

sols permetien cobrir uns petits percentatges. Aquestes diferències sobre el valor final de la mercaderia potser servien per cobrir les comissions, però no sembla que fos una raó suficient per disparar el comerç d'importació de llanes i que el Banc de Sabadell muntés una agència per a aquest fi.

Així doncs, cal alguna nova argumentació per entendre per què el Banc de Sabadell va muntar una agència d'importació de llanes tan bon punt inicià les seves activitats. I en trobem una en la baixada dels preus de la llana en els mercats mundials, reflectida a la taula 3. La causa d'aquesta evolució rau en l'extensió de la producció llanera a l'Amèrica del Sud i Austràlia, motivada també per l'abaratiment dels costos de transport que es va produir

TAULA 3. *Evolució dels preus internacionals de la llana.*

Any	Preus d'exportació del mercat del Regne Unit			Preus de França	
	Xílings/lliura de pes	Ptes./kg (1)	Ptes. corrents/kg (2)	Ptes. corrents fob/kg (3)	Francs /kg (4)
1870	15,31	3,516	3,423	3,702	2,15
1871	16,64	3,821	3,664	3,956	2,8
1872	19,86	4,561	4,464	4,806	3
1873	21,18	4,864	4,774	5,149	2,7
1874	21,92	5,034	4,949	5,343	2,65
1875	21,14	4,855	4,845	5,206	2,55
1876	18,53	4,255	4,254	4,575	2,25
1877	17,73	4,072	4,114	4,429	2,35
1878	19,87	4,563	4,594	4,951	2,32
1879	14,39	3,305	3,343	3,619	2,15
1880	16,57	3,805	3,793	4,099	2,45
1881	15,26	3,504	3,514	3,786	2,2
1882	15,2	3,491	3,581	3,851	2,15
1883	12,71	2,919	2,987	3,215	2,1
1884	10,94	2,512	2,560	2,756	2
1885	9,55	2,193	2,255	2,419	1,65
1886	10,07	2,313	2,377	2,564	2
1887	11,25	2,584	2,630	2,844	1,9
1888	10,34	2,375	2,433	2,636	1,95
1889	10,7	2,457	2,555	2,769	2
1890	9,91	2,276	2,395	2,588	2

(1) Conversió dels xílings a pessetes i les lliures a quilograms: $X*25/(0.45359*12*20)$.

(2) Conversió a pessetes or (les utilitzades en els canvis internacionals).

(3) Inclusió dels costos dels nòlits i les comissions.

(4) Els francs mantingueren la paritat d'1 a 1 amb les pessetes or.

FONT: *Informació proporcionada per Daniel Tirado.*

en els anys 70 en generalitzar-se l'ús dels vaixells de vapors i els ferrocarrils que connectaven les zones productores amb els ports d'exportació i aquests amb els ports d'importació. A més, la reducció dels costos de transport no solament permetia augmentar la producció, és a dir l'oferta, sinó que també comportava una reducció directa en el preu final al qual es venien les llanes als industrials tèxtils, és a dir, els costos de subministrament.

Agafant la quarta columna (preus fob en pessetes corrents), podem calcular el cost mitjà del lustre de 1870 a 1874 i ens dona 4,591 pessetes per quilogram de llana portada a Espanya, mentre que durant el primer lustre de la dècada dels 80 només costava una mitjana de 3,540. En percentatge,

aquesta reducció és del 23 %, i això sí que és significatiu per motivar un augment de les importacions de llana del mercat internacional. I es pot observar clarament la tendència a la baixa des del màxim de 1874. Així doncs, la reducció del preu mundial de la llana, juntament amb la major qualitat que manifestament tenien les llanes sud-americanes o australianes, motivaren l'augment de les importacions en un context de liberalisme comercial.

Com a conclusió, es podria dir que els industrials de Sabadell, observant les tendències del mercat mundial de llanes durant els anys 70, devien estar molt interessats a posar-se en relació directa amb aquests i aprofitar tant l'abaratiment generalitzat de les llanes com la millor qualitat de les de procedència

FOTOGRAFIA 1. Edifici dels Docks, construït al final del XIX pel Gremi de Fabricants i el Banc de Sabadell. Al costat, edifici municipal de l'Acondicionament, inaugurat l'any 1908. Autor desconegut (AHS).

sud-americana o australiana. A més, el règim comercial d'Espanya, de caire lliurecanvista, afavoria la importació de matèries primeres, especialment les que no rivalitzaven de manera directa amb les que es produïen al país, és a dir, les llanes d'altres classes i les de pèl llarg. Per aquest motiu, el Banc de Sabadell va néixer també amb la missió³ de crear una agència de compravenda de llanes amb representació als mercats internacionals del sud de França.

BIBLIOGRAFIA

ARXIU BANC SABADELL (ABS). *Actes de la Junta Directiva* (1882-1920); *Actes de la Junta de Govern* (1882-1920); *Memòries* (1882-1920).

Josep M. BENAUL. «Especialización y adaptación al mercado en la industria textil lanera, 1750-

1913», dins Jordi NADAL, Jordi CATALÁN (eds.). *La cara oculta de la industrialización española*. Madrid: Alianza Universidad, 1994, p. 199-224.

Josep M. BENAUL. «La llana», dins *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 3: *Indústria, transports i finances*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991, p. 87-158.

Josep M. BENAUL. «La indústria llanera catalana, 1814-1914». [Treball inèdit]. 1996. 122 f. (AHS).

Miquel CARRERAS. *Elements d'història de Sabadell*. Sabadell: Caixa d'Estalvis de Sabadell, 1967.

Andreu CASTELLS. *Sabadell, informe de l'oposició*. Vol. II: *República i acció directa, 1868-1904*. Sabadell: Edicions Riutort, 1977-1978.

³ El Banc de Sabadell va néixer amb dues missions o estratègies clau: la compravenda de llanes i la banca comercial. Adrià ROYES RIERA. «El Banc de Sabadell, el Banc de Terrassa

i algunes hipòtesis de comportament estratègic (1881-1920)», *Arraona* (Sabadell), núm. 24 (Primavera 2001), p. 21-25.

Esteve DEU. «Els beneficis industrials durant la Primera Guerra Mundial: el cas de la indústria llanera de Sabadell». *Recerques* (Barcelona). Núm. 20 (1998), p. 45-60.

Esteve DEU. «La comercialització de teixits de llana catalans. Informes de la Unió Lanera Espanyola, 1881-1924». *Arraona* (Sabadell). Núm. 16 (Primavera 1995), p. 61-71.

Esteve DEU. «La indústria llanera a Sabadell en el primer quart del segle XX». Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra, 1986. 4 v. (AHS).

Esteve DEU. «Els orígens de la indústria estampera a Sabadell: La SA Cuadras i Prim». *Arraona* (Sabadell). Núm. 13 (Tardor 1993), p. 27-39.

Pedro ESTASEN. *La cuestión lanera*. Sabadell: Gremi de Fabricants de Sabadell, 1881.

Jesús FARRÉS. *Banc de Sabadell. Cent anys d'història*. Sabadell: Banc de Sabadell, 1982.

Esteve M. FAUS. *El Banc de Sabadell i el seu entorn*. Sabadell: Banc de Sabadell, 1990.

Indústria i ciutat. Sabadell, 1800-1980. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994 (Biblioteca Abat Oliba; 145).

M. MARTÍNEZ ALCUBILLA. *Diccionario de la Administración española*, 1887.

MINISTERIO DE COMERCIO. *Estadísticas de comercio exterior de España, 1882 i 1886*.

Antonio PAREJO. *La industria lanera española en la segunda mitad del siglo XIX*. Málaga: Universidad de Málaga: Área de Historia Contemporánea, 1989.

Gabriele RANZATO. *La aventura de una ciudad industrial: Sabadell entre el antiguo régimen y la modernidad*. Barcelona: Península, 1986.

Adrià ROYES RIERA. *El Banc de Terrassa, en el marc de la decadència bancària catalana*. Barcelona: Proa, 1999.

Xavier TAFUNELL. «Banca i mercat de capitals, 1866-1914», dins *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 3: *Indústria, transport i finances*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991, p. 379-421.

Daniel TIRADO. «La política arancelaria en la Restauración: impactos de corto y largo plazo. España 1870-1913». Tesi doctoral, microfitxa. Universitat de Barcelona, 1996.